

Programi za poticanje čitanja u školskoj knjižnici

Mandić, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:474190>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Preddiplomski sveučilišni studij informacijskih znanosti - knjižničarstva (jednopedmetni redovni)

Matea Mandić

Programi za poticanje čitanja u školskoj knjižnici

Završni rad

Zadar, 2017.

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Preddiplomski sveučilišni studij informacijskih znanosti - knjižničarstva (jednopedmetni
redovni)

Programi za poticanje čitanja u školskoj knjižnici

Završni rad

Studentica:

Matea Mandić

Mentorica:

Prof. dr. sc. Ivanka Stričević

Zadar, 2017.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Matea Mandić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Programi za poticanje čitanja u školskoj knjižnici** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 28. rujna 2017.

Sadržaj

1. Uvod	2
2. Čitanje.....	3
2.1. O čitanju	3
2.2. Čitanje od najranije dobi	4
2. Školska knjižnica	5
3.1. Rad knjižnice	7
3.2. Ciljevi knjižnice	7
3.3. Uloga školskog knjižničara.....	8
3.4. Programi i usluge za djecu.....	9
4. Poveznica između čitanja i školske knjižnice.....	10
4.1. Programi za poticanje čitanja	10
4.2. Provedba programa za poticanje čitanja u praksi	10
5. Primjer dobre prakse - Osnovna škola Jurja Dalmatinca Šibenik	11
5.1. O knjižnici	11
5.2. Programi za poticanje čitanja u školskoj knjižnici	12
6. Zaključak.....	15
7. Literatura.....	16

SAŽETAK:

Čitanje je proces kojim usvajamo određena znanja i informacije. Čitati možemo u svrhu učenja, ali također i radi užitka, opuštanja. Djeci je važno čitati od najranije dobi jer čitanje pomaže u razvijanju govornih sposobnosti, pismenosti, obogaćuje rječnik i važno je za emocionalni razvoj, iz čega se može zaključiti da utječe na djetetov cjelokupni razvoj. Knjižnice su jedne od ustanova koje su odgovorne za promicanje čitanja. Putem svojih programa i raznih aktivnosti nastoje svima približiti čitanje i ukazati na važnost istog u svakodnevnom životu. Ovaj se rad bavi programima za poticanje čitanja koji se održavaju u školskoj knjižnici. Prikazuje se važnost takvih programa, kako oni utječu na školsku djecu, koje im vrijednosti i navike razvijaju te na koji način školski knjižničari surađuju sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. Kao primjer dobre prakse prikazuje se rad školske knjižnice Osnovne škole Jurja Dalmatinca u Šibeniku, jer navedena školska knjižnica provodi mnoštvo aktivnosti koje potiču djecu da zavole čitanje i da čitaju u svoje slobodno vrijeme.

KLJUČNE RIJEČI: čitanje, školska knjižnica, programi za poticanje čitanja

1. Uvod

U današnjem svijetu u kojem vladaju informacije i komunikacija, izrazito je bitno razviti čitalačku pismenost. Čitanje postaje osnovna potreba kako bismo opstali, funkcionirali u svakodnevnom životu, razvili različite vještine i kompetencije te postali aktivni članovi zajednice u kojoj živimo. Uloga čitanja nije samo učenje, već i opuštanje, užitek. U školskoj knjižnici učenik posuđivanjem knjižne građe i čitanjem postaje aktivan u istraživanju i korištenju informacija, stoga je potrebno da posjeduje motivaciju za čitanje i istraživanje. Nastavnici i knjižničari trebaju surađivati kako bi motivirali svoje učenike i potaknuli ih na učenje i na čitanje. Djeci je najbitnije omogućiti pronalazak njima zanimljive i uzbudljive literature koja će im prikazati čitanje kao zabavu.

U ovom će radu biti riječi o čitanju, što nam omogućuje i koja je njegova uloga u kognitivnom i socio-emocionalnom razvoju djeteta. Govorit će se o važnosti čitanja djeci od najranije dobi u svrhu njihovog poboljšanog i bržeg razvoja što se tiče vokabulara, sposobnosti razmišljanja, pamćenja, razvijanja mašte i naposljetku uspješnosti tijekom školovanja.

Također će se govoriti o školskoj knjižnici, što ona predstavlja učenicima, na koji način funkcionira i što omogućuje djeci vezano uz cjeloživotno učenje i stvaranje navike čitanja. Zatim će se govoriti o njenim ciljevima te ulozi koju ima školski knjižničar i onom što donosi djeci putem raznih programa za poticanje čitanja, kako bi djecu privukao u knjižnicu te im približio svijet knjige i stvorio naviku čitanja.

Uloga školske knjižnice u poticanju čitanja istražuje se ponajprije iz razloga jer u takvu knjižnicu dolaze svi učenici i nastavnici. Knjižnica osigurava prostor u kojem se realiziraju programi i usluge, osigurava knjižničnu građu i u suradnji s nastavnicima školski knjižničar osmišljava i održava programe poticanja čitanja.

U radu je opisan i primjer dobre prakse - Knjižnica Osnovne škole Jurja Dalmatinca u Šibeniku. Govori se o samoj Knjižnici, s posebnim osvrtom na aktivnosti i programe za poticanje čitanja koje ova knjižnica provodi.

2. Čitanje

2.1. O čitanju

Čitanje je proces kojim usvajamo određena znanja i informacije. Omogućava nam razvijanje moždanih stanica, razvoj kreativnosti i mašte te proširuje naš vokabular. Razvijajući svoju kreativnost učenici mogu biti uspješniji u izvršavanju školskih obaveza, a čitanjem stvaraju i osnove za kreativnost, jer šire vokabular što im omogućuje da se ljepše usmeno i pismeno izražavaju. Čitati se može za potrebe obrazovanja, no i za zabavu. Čitanje obogaćuje, upoznaje čitatelja s različitim svjetovima i kulturama te razvija osjećajnost i empatiju.

Strutinski¹ navodi da je knjiga medij koja nam ne daje gotovu sliku, ostavlja našoj mašti da sami stvaramo radnje i situacije u svojoj glavi dok čitamo, zamišljamo kako to sve izgleda, kako likovi izgledaju, što odijevaju i slično. Mozak nam se razvija i pospješuje se njegov rad zato što svi različito zamišljamo radnju knjige. Dobre knjige kod čitatelja izazivaju znatiželju, nestrpljivo iščekivanje svake sljedeće stranice i naposljetku kraja knjige. Pomažu nam da se bolje osjećamo u vezi sebe samih, potiču nas na razvoj prijateljstava, na ljubav, sreću, učenje, brigu o sebi i drugima. Nažalost ne živimo dovoljno dugo da uspijemo pročitati sve knjige ikad napisane, no ipak se trudimo što više razvijati tu naviku, kako bismo se lakše suočili sa životom koji nas tek čeka. Čitajući bolje shvaćamo situacije u kojima smo se našli, ili se trenutno nalazimo, te možemo bolje razumjeti ono što još nismo doživjeli. Kad trebamo čitati nešto ozbiljnije u vezi obrazovanja ili posla, svakako je teže potražiti takvu literaturu nego onu koja nas zanima i kojoj se veselimo.

Kako navodi autorica Stričević² možemo razlikovati dvije vrste čitanja – čitanje za zabavu i užitak i čitanje usmjereno na učenje i dobivanje informacija. Ove dvije vrste čitanja su neodvojive. Tako čitanje radi dobivanja informacija utječe na motivaciju za čitanje iz užitka i obrnuto, a krajnji cilj je dobrobit djeteta, osobe koja čita.

Čitanje iz obveze omogućuje nam stjecanje sposobnosti razumijevanja informacija koje nas okružuju, potporu u obrazovanju i razvoj socijalnih i kognitivnih vještina. S druge strane,

¹ Strutinski, Igor. Što nam „knjiga“ znači ili zašto je čitanje dobro?, 2015. URL: <http://citajme.com/sto-nam-knjiga-znaci-ili-zasto-je-citanje-dobro/> (2017-09-21).

² Stričević, Ivanka. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje – obaveza ili užitak / uredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str. 42.

čitanje iz užitka omogućuje razvoj naših osjećaja, mašte, razmišljanja i sl. Navedene vrste čitanja se međusobno nadopunjuju, čitajući iz potrebe možemo steći zanimanje za daljnje istraživanje i započeti čitanje nove i zanimljive literature.

2.2. Čitanje od najranije dobi

„Dugi je put razvoja pismenosti od predškolskog razdoblja u kojem najvažniju ulogu imaju roditelji, kasnije odgajatelji u vrtiću, nakon kojih dolazi osnovna škola i njena knjižnica koje preuzimaju glavnu ulogu u procesima razvoja pismenosti i potpunom osamostaljivanju učenika u praćenju i vrednovanju vlastitih postignuća u učenju. Ove aktivnosti se produbljuju i razvijaju tijekom srednjoškolskog obrazovanja i kasnijeg studiranja.“³

Jurić⁴ navodi da čitanje za djecu predstavlja zabavan i koristan način učenja. Važno je da se djeci čita od najranije dobi, jer se tako razvijaju njihove moždane stanice, pa čak i onda kad još ne mogu razumjeti ono što im govorimo. Čitanje ima veliku ulogu u cjelokupnom razvoju djeteta (jezičnom, socijalnom, intelektualnom, emocionalnom i dr.). Čitajući im od najranije dobi, djeci usadujemo naviku, a naposljetku i želju za čitanjem i istraživanjem te potičemo njihovu maštu koja se postupno razvija tijekom čitanja. Gledajući slike dok im čitamo, djeca uče povezivati tekst sa slikom, što im omogućuje razvoj govora, pamćenja, koncentracije i zaključivanja.

Možemo očekivati da će dijete, naviknuto da mu se čita, rado provoditi slobodno vrijeme uz dobro štivo umjesto uz računalnu igricu, televizijski program i slične medije.

Stričević⁵ navodi da čitanje djetetu od najranije dobi izaziva ugodu i osjećaj zadovoljstva, unaprjeđuje njegove sposobnosti slušanja, opažanja, pamćenja, mišljenja i logičkog zaključivanja. Bogati njegov rječnik i govorne sposobnosti, pomaže djetetu da razvije predčitalačke vještine, pridonosi motivaciji za samostalno učenje i uživanju u čitanju i knjizi, drugim riječima pomaže djetetu da zavoli knjigu.

Prije nego krene u školu, dijete treba razviti predčitačke vještine, jer su one uvjet za usvajanje čitačkih vještina prilikom školovanja. „Predčitačke vještine preduvjet su, nužna znanja

³Kovačević, Dinka. Čitalačka pismenost: drugačije okružje – drugačiji zvukovi: Čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja. // XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara / uredio Miroslav Mićanović. Agencija za odgoj i obrazovanje: Osijek, 2011. Str. 21.

⁴Jurić, Ozana. Zašto je važno čitati djeci?, 2014. URL: http://vrtic.krizevci.hr/wp-content/uploads/2014/09/zasto_je_vazno_citati_djeci1.pdf (2017-09-21).

⁵ Stričević, Ivanka. Čitajmo im od najranije dobi. URL: www.citajmi.info (2017-09-21).

i vještine koje djetetu omogućuju lako i brzo postizanje glatkog čitanja s razumijevanjem. Njih će dijete steći prirodno, u svakodnevnom životu, ako se roditelj njime bavi: ako s njim razgovara, čita mu, upozorava na cilj i važnost čitanja i pisanja, širi njegov rječnik i znanje o svijetu oko njega i daje mu dovoljno prilika da i samo aktivno isprobava vještine pričanja, prepričavanja, rukovanja knjigama, olovkama i drugim pisaćim priborom.“⁶

Čitanje počinje prije nego što dijete počne samostalno čitati, ukoliko mu roditelji pružaju primjer na način da čitaju pred njim, pokazuju zainteresiranost za čitanje te izlože dijete čitateljskim materijalima. Prethodno navedenim se potiče kognitivni i socio-emocionalni razvoj kod djeteta. Roditelji trebaju iskoristiti svaku priliku za čitanje djetetu, razgovor s njim, ukazivanje na važnost stjecanja predčitačkih sposobnosti. Treba mu objasniti koliko mu te vještine mogu pomoći kad krene u školu, objasniti mu da će mu biti lakše učiti čitati, pisati i izražavati se. Stoga možemo zaključiti da djetetu treba čitati od prvog dana njegovog života.

2. Školska knjižnica

„Školska knjižnica je fizički i digitalni prostor škole namijenjen za učenje, gdje su čitanje, istraživanje, razmišljanje, mašta i kreativnost od središnje važnosti učenicima na njihovom putu od informacija do znanja, te od ključne važnosti za njihov osobni, društveni i kulturni razvoj.“⁷

Školska knjižnica je obrazovno, informacijsko i medijsko središte svake osnovne škole. To je mjesto gdje se čuva, stručno obrađuje i daje na korištenje knjižna i neknjižna građa. Njezine zadaće su da upozna korisnike s različitim izvorima informacija te da im pokaže kako ih koristiti, da ih nauči pretraživati internet putem kojeg mogu dobiti mnoštvo informacija, poticati korisnike na potrebu za cjeloživotnim učenjem, učiniti im dostupnim knjige za lektiru, omogućiti profesorima i suradnicima dostupnost literature koja im može pomoći u nastavi te naravno jedne i druge potaknuti na korištenje knjižničnih usluga.

„Ona:

⁶ Čudina-Obradović, Mira. Čitanje prije škole: Priručnik za roditelje i odgojitelje. Zagreb: Školska knjiga, 2002. Str. 7.

⁷ IFLA-ine smjernice za školske knjižnice. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb, 2016. Str. 19.

1. Prikuplja, obrađuje i stavlja u funkciju sve izvore znanja (od knjige do Internet informacije) uz pomoć suvremene tehnologije te postaje informacijsko i nastavno središte škole.
2. Središnjica je i svih školskih odgojno-obrazovnih, javnih kulturnih zbivanja i svekolikih stvaralačkih mogućnosti, uvijek otvorena prema širem okruženju.
3. Mjesto je partnerskog odnosa učenika, nastavnika i knjižničara (učenik bira i predlaže teme i sadržaj rada, istražuje, uči samostalno i stvaralački, kritički i samokritički vrednuje postignuća u učenju).
4. Prostor je učenikova dolaska organizirano i po slobodnom izboru, skupno i pojedinačno, poticaj razvoja učenikove samostalnosti, samopouzdanja i pozitivne slike o sebi, osnovnih preduvjeta za stvaralačko djelovanje i ostvarenje individualnog maksimuma.
5. Otvorena je za promjene, jer se sve znanstvene činjenice, tehnološka dostignuća i uvjeti života i rada stalno mijenjaju.⁸

Knjižnica, dakle, treba biti ugodan prostor gdje korisnici mogu nesmetano boraviti, uživati u čitanju ili korištenju nekakvog drugog medija, ovisno o tome što knjižnica posjeduje i nudi.

IFLA u Smjernicama za školske knjižnice⁹ navodi da su njezine zadaće odrediti na što treba usmjeriti sredstva, iskazati namjeru služenja zajednici tako što će definirati potrebe njezinih korisnika, utvrditi sposobnosti, vještine i sredstva potrebna za ostvarivanje potreba korisnika, odrediti kako planirati, odrediti obrazovne ciljeve pripremanja učenika za njihov budući posao i pripremanje da postanu odgovorni građani. Nadalje, u Smjernicama se navodi koje usluge školska knjižnica treba osigurati svojim korisnicima, a svim uslugama je cilj omogućiti ostvarivanje zadaće knjižnice. Uz to, potrebno je vrednovati usluge i programe koje školska knjižnica provodi u svrhu utvrđivanja da li su se zadovoljile potrebe školske zajednice. Vrednovanje za posljedicu ima poboljšanje i mijenjanje usluga i programa školske knjižnice. Također, vrlo je važna promidžba djelatnosti knjižnice kako bi svi njeni korisnici, učenici i nastavnici, bili upoznati s onim što ona nudi, organizira i provodi.

⁸Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti; Altagama, 2004. Str. 17-18.

⁹ Isto. Str. 9.

3.1. Rad knjižnice

Knjižničar uz suglasnost ravnatelja, a uvažavajući zakone i službene dokumente (IFLA-ine Smjernice za školske knjižnice¹⁰, godišnji plan školske knjižnice, koji je službeni dokument škole) određuje rad i radno vrijeme knjižnice kad započne školska godina. Uz to se moraju jasno definirati prioriteti, usluge i ciljevi u odnosu na „Plan i program nastave“, a organizacija rada mora biti u skladu sa standardima struke. Nadalje, svim zaposlenicima i učenicima škole moraju biti dostupne usluge knjižnice te se mora poticati suradnja ne samo sa stručnim osobljem škole, već i sa srodnim ustanovama i društvenim skupinama u lokalnoj zajednici. „Suradnja omogućuje učenje i prenošenje znanja i stvara dodanu vrijednost. Rad školske knjižnice nadopunjuje se suradnjom s narodnim knjižnicama, koje npr. osiguravaju građu koju školska knjižnica ne posjeduje, a knjižničari školske i narodne knjižnice u suradnji mogu osmišljavati i realizirati različite programe.“¹¹

Dakle, ono što knjižnica ne može realizirati sama, može realizirati bolje u suradnji s drugima. Prema tome, suradnjom se može ostvariti veći broj korisnika, veća posudba građe, programi mogu biti raznovrsniji i kvalitetniji. Razmjenjujući iskustva knjižničari poboljšavaju iskustva i kompetencije te na taj način mogu vrednovati svoj rad.

3.2. Ciljevi knjižnice

Školska knjižnica mora omogućiti razvoj pismenosti i kulture, učenje i poučavanje s obzirom da je sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa.

Njezin je osnovni cilj potpora obrazovnim ciljevima i zadacima zacrtanim u nastavnom planu i programu škole. Uz to, knjižnica ima veliku ulogu u poticanju trajnih čitateljskih navika i uživanja u čitanju i učenju. Osim toga, knjižnica omogućava stjecanje stvaralačkog iskustva pri korištenju i kreiranju informacija kao pomoć pri učenju i razumijevanju te poticanju mašte i uživanja u čitanju, potiče sve učenike da nauče i koriste vještine koje će im pomoći pri korištenju i vrednovanju informacija, bez obzira na njihovu količinu, vrstu i izvor, kao i razvijanje osjećaja za način komuniciranja unutar zajednice. Nadalje, jedan od ciljeva školske knjižnice je i promicanje načela da su sloboda mišljenja i slobodan pristup informacijama preduvjeti za

¹⁰ Isto.

¹¹ Stričević, Ivanka. Dječje i školske knjižnice: od suradnje do partnerstva, 2010. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/165/sazetak/51/> (2017-09-26).

uspješno i odgovorno sudjelovanje u građanskom demokratskom društvu te promicanje čitanja i promicanje korištenja školske knjižnice u školskoj i široj društvenoj zajednici.¹²

Kako bi ostvarila te ciljeve, knjižnica će prikupljati građu, unaprjeđivati službu, osiguravati pristup raznim izvorima informacija te zapošljavati stručno osoblje.

Dakle, prema UNESCO-vom Manifestu za školske knjižnice, iz navedenog se može zaključiti da je školska knjižnica prostor u kojem će se njeni korisnici osjećati ugodno jer će im ona pružiti usluge koje će im pomoći da zavole čitanje, pronadu literaturu koja ih zanima i koja će im koristiti tijekom školovanja. Školska knjižnica je ustanova koja organizira različite programe kojima nastoji potaknuti svoje korisnike da što češće koriste knjižnicu i njene usluge.

3.3. Uloga školskog knjižničara

„Budući da školska knjižnica omogućava poučavanje i učenje, program školske knjižnice mora voditi stručno osoblje s jednakom razinom obrazovanja i spreme kao i nastavnici.“¹³

Školski knjižničar je osoba koja je, pored nastavnika, zadužena za odgoj i obrazovanje učenika koji pohađaju školu. Knjižničari moraju prije svega biti obrazovani za svoje područje rada, upoznati s ciljevima škole i njezine knjižnice te s nastavnim planom i programom kako bi se uspješno uključili u proces učenja i poučavanja. Zatim moraju surađivati sa stručnim osobljem škole kako bi svi ciljevi matične ustanove (škola) bili ostvareni.

Za djecu je bitno da je njihov knjižničar dostupan tijekom radnog vremena i kompetentan za pružanje informacija, upućivanje u informacijske izvore i poučavanje kako pristupiti i služiti se informacijskim izvorima. Također treba osigurati da se djeca osjećaju ugodno u prostoru knjižnice, drugim riječima okružiti ih knjigama i svim ostalim materijalima koji će im pomoći da uče i istražuju, pronadu traženu literaturu, ili se jednostavno zabave uz čitanje, istodobno stvarajući naviku i razvijajući ljubav prema čitanju.

Dobar knjižničar mora biti poveznica između aktivnosti u razredu i izvannastavnih aktivnosti. Knjižničar posjeduje informacijska znanja, zna pretraživati i preporučiti kvalitetne izvore informacija i naposljetku zna valjano iskoristiti pronađene informacije. Osim toga, treba poticati maštu i stvaralaštvo kod učenika, kao i njihovu samostalnost koju razvijaju sposobnošću pronalaženja, vrednovanja i korištenja informacija, upoznavanjem knjižnice, odnosno njezine građe, online kataloga, bibliografija, referentnih zbirki, i sl. Veliki dio svog vremena knjižničar

¹²UNESCO-v Manifest za školske knjižnice. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (2017-09-21).

¹³IFLA-ine smjernice za školske knjižnice. Nav. dj. Str. 30.

provodi osmišljavajući programe za djecu koji će im koristiti u obrazovanju i u razvoju i stvaranju navike čitanja. Knjižničar pokušava osmisliti programe putem kojih će navesti djecu na čitanje i poticati ih na rad u grupi te im prikazati da to ne mora biti naporno, već zabavno i korisno.

IFLA u Smjernicama za školske knjižnice navodi da je glavna zadaća školskog knjižničara pridonijeti zadaćama i ciljevima škole. Suradujući s nastavnicima i drugim stručnim osobljem škole, razvija i provodi knjižnične usluge i programe koje su temeljene na školskom kurikulumu. Pridonosi u organizaciji nastavnih aktivnosti i učenja, aktivnosti za razvijanje pismenosti, poticanju čitanja i kulturnoj aktivnosti te doprinosi znanjima i vještinama vezanim uz pristupanje informacijama i uz korištenje izvora.¹⁴

3.4. Programi i usluge za djecu

Za učenike možemo reći da u radu aktivno sudjeluju ukoliko su njihove potrebe zadovoljene, jer na taj način uče te se pritom i zabavljaju. Iz tog razloga u školskoj knjižnici ne treba prevladavati samo učenje, već i druženje te stjecanje iskustva zajedno s drugima. Bitno je da se osjeća povjerenje, kako bi djeca nastavila dolaziti, družiti se i učiti u knjižnici.

Učenicima prvenstveno treba osigurati pristup svim izvorima informacija, kako bi ih se potaknulo na ideje putem kojih će ostvariti iskustveno učenje, čime će naučiti koristiti i kreirati informacije. Kako bi se to ostvarilo, treba surađivati s nastavnicima, ostalim stručnim osobljem i roditeljima.

Prema Standardu za školske knjižnice¹⁵ rad s učenicima u školskoj knjižnici podrazumijeva razvijanje navike posjećivanja knjižnice, razvijanje čitalačke sposobnosti učenika, zatim uvođenje suvremenih metoda u razvijanju sposobnosti djelotvornog čitanja te ispitivanje zanimanja učenika za knjigu. Također, učenici mogu računati na pomoć pri izboru knjige i upućivanje u čitanje književnih djela, stručne literature, dnevnih listova i časopisa i na uvođenje u temeljne načine pretraživanja i korištenja izvora znanja (informacija).

Može se zaključiti da školska knjižnica nastoji učenicima i drugim korisnicima osmisliti i osigurati raznovrsne usluge i programe. Programi mogu biti povremeni i kontinuirani. Temelj

¹⁴ Isto. Str. 33.

¹⁵Standard za školske knjižnice. Narodne novine 34(2000). URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html(2017-09-21)

može biti praćenje i podrška nastavi, ali i obilježavanje važnih datuma koji se ne obrađuju u nastavi. Programi nadalje mogu biti usmjereni raznim dobnim skupinama, raznim interesnim grupama učenika i dr. Svi oni za cilj imaju potaknuti učenika na korištenje knjižnice. Uloga knjižničara je jako važna, on svojim znanjima i kompetencijama treba biti poticaj učenicima na dolazak u knjižnicu i sudjelovanje u programima.

4. Poveznica između čitanja i školske knjižnice

4.1. Programi za poticanje čitanja

„Danas se u svijetu provode brojni programi i projekti poticanja čitanja. Svi su oni usmjereni prema istom – poduzeti sve moguće da djeca ne samo čitaju i razvijaju vještine čitanja, nego i da zavole čitanje i da su „motivirana iznutra“, a ne prisiljavana na čitanje. Razvijanje interesa za čitanje među djecom i mladima više je problem strategija kako privući one koji nisu čitatelji i korisnici nego one koji već imaju te navike i iskazuju interes.“¹⁶

U knjižnicu obvezno treba uvesti programe koji će djecu potaknuti na čitanje, ukazati mu na to da će im čitanje olakšati obveze vezano uz školu te da će im pomoći u opuštanju i omogućiti stjecanje prijatelja, ali i navike koja je korisna. Čitanje pomaže djeci razumjeti pisane tekstove, koristiti ih te razmišljati o njima kako bi se osposobili za cjeloživotno učenje te na taj način razvijali i unaprjeđivali svoja znanja, stavove i vještine.

4.2. Provedba programa za poticanje čitanja u praksi

U školskoj knjižnici provode se različiti povremeni i kontinuirani programi poput organiziranih posjeta drugim školama i knjižnicama te suradnja s drugom djecom, natjecanja, kreativne radionice, radionice pisanja, izrada vlastitih stripova, uređivanje školskog časopisa, te održavanje klubova čitatelja gdje obrađuju literaturu i uz druženje razgovaraju o pročitanoj. Na taj način učenici najbolje stječu naviku čitanja te si proširuju vidike i počinju sve više čitati, kako bi pronašli ono što ih najviše zanima.

Kod provođenja ovih aktivnosti, bitno je da se djeca nemaju potrebu natjecati, već surađivati i pomagati jedni drugima. Programi za poticanje čitanja se mogu provoditi za vrijeme nastave ili kao izvannastavna aktivnost.

¹⁶Stričević, Ivanka. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. Nav. dj. Str. 46.

Školska knjižnica može programe za poticanje čitanja realizirati i u suradnji s drugim vrstama knjižnica, ponajprije s narodnima. Tako, na primjer, mogu osmišljavati zajedničke projekte, zajednički sudjelovati u nacionalnim projektima i kampanjama, sudjelovati u različitim aktivnostima u lokalnoj i široj zajednici.

5. Primjer dobre prakse - Osnovna škola Jurja Dalmatinca Šibenik

5.1. O knjižnici

Dana 12. 07. 1960. osniva se „IV. osnovna škola“ u Šibeniku, osnovao ju je Narodni odbor Općine Šibenik. Od 1968. mijenja naziv u OŠ „Mate Bujas“ Šibenik. Od 01. 09. 1970. prelazi u postojeću školsku zgradu, a 13. 12. 1991. mijenja naziv u OŠ „Jurja Dalmatinca Šibenik“.

Od samog osnutka, u školi djeluje knjižnica. Fond knjižnice sadrži oko 8000 knjiga, 35 časopisa za sve uzraste, 136 DVD-a te nekoliko audio i videokazeta. Od 2009. godine knjižnicu vodi Živana Bogdan Mandić, diplomirana knjižničarka i učiteljica razredne nastave. „Knjižnica okuplja učenike svih uzrasta u druženju, nastavnim satovima, igri i učenju. U prostorijama knjižnice djeluju i dva kluba: Klub mladih knjižničara i Klub čitatelja "Knjiga i kakao".“¹⁷

U pravilima školske knjižnice navodi se: „Članovi školske knjižnice su svi učenici, učitelji, stručni suradnici i svi koji su zaposleni u školi. Nema upisnine ni zakasnine, ali treba se držati nekih pravila:

- Odjednom se mogu posuditi najviše 2 knjige (od kojih je jedna lektira) na rok od 30 dana.
- Nova lektira ne može se posuditi dok se ne vrati stara.
- Referentna zbirka se ne može posuđivati izvan knjižnice.
- Audio-vizualna građa se koristi samo za potrebe nastave.
- Korisnici su dužni čuvati knjižnu građu od svakog oštećivanja.
- Korisnik koji izgubi, ošteti ili uništi posuđenu knjižničnu građu odgovoran je za štetu.
- Korisnika koji narušava red i mir, knjižničar je ovlašten udaljiti iz prostorija knjižnice.

¹⁷ OŠ Jurja Dalmatinca Šibenik. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli-juraj-dalmatinac-sibenik.html> (2017-09-23)

- Hrani i piću nije mjesto u knjižnici.¹⁸

Školska knjižnica nije samo mjesto za učenje već i mjesto za druženje. Školski knjižničar osim obaveznih lektirnih naslova nabavlja i naslove za čitanje iz užitka, bilo da se radi o lijepoj književnosti ili enciklopedijama, priručnicima i sl. Iz razgovora s knjižničarkom saznajemo da u školskoj knjižnici djeca vole igrati društvene igre i koristiti ostalu neknjižnu građu.

5.2. Programi za poticanje čitanja u školskoj knjižnici

Programi za poticanje čitanja u knjižnici privlače djecu na druženje s drugom djecom, te s vremenom svi zavole knjige i čitanje. Knjižnica Osnovne škole Jurja Dalmatinca u Šibeniku provodi mnoštvo programa te vrste. Svi programi su različiti, provode se stalno ili povremeno i svi imaju isti cilj – potaknuti ljubav prema čitanju kod djece. Neki od programa koje ova školska knjižnica provodi su:

- **Najbolje poslovice** – Gradska knjižnica Juraj Šižgorić u Šibeniku svake godine 13. rujna na rođendan Jurja Šižgorića, nagrađuje djecu koja napišu najbolje poslovice koje mogu pronaći u knjigama, na internetu ili koje su im ispričali njihovi roditelji, no ponajviše djedovi i bake. Poslovice se ubacuju u kutiju u knjižnici te se čeka tko će biti proglašen najboljim.

Učenici ove škole svake godine ponosno sudjeluju i često budu nagrađeni. Prošle godine dobitnici su pohađali 4. razred i zauzeli pobjedničke pozicije s poslovicama:

„Ako nađeš nove prijatelje, nemoj zaboraviti stare!“ i „Postati mama je životni slijed, a postati baka je nagrada.“¹⁹

- **Odbjegla glava u knjižnici** – povremena radionica izrade stripa. Učenici su prošli sve faze izrade stripa te su crtali svoj strip na temu glava, koje su autentičan motiv šibenske katedrale. Djeca su crtala strip smišljajući zašto su glave pobjegle s katedrale.

- **Nagrada malim knjižničarkama (natječaj Straničnik)** – svake godine djeca sudjeluju na natječaju pod imenom *Straničnik* koji organizira Gradska knjižnica povodom Mjeseca hrvatske knjige. Ove godine tema je bila ljubav. Male su knjižničarke pod budnim okom svoje školske knjižničarke izradile izvrsne straničnike koji pokazuju šibensku ljubav na pravi način te su

¹⁸OŠ Jurja Dalmatinca Šibenik. Knjižnica početna. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli.html> (2017-09-22)

¹⁹OŠ Jurja Dalmatinca. Najbolje poslovice. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli/aktivnosti/najbolje-poslovice.html>(2017-09-22)

osvojile grupnu nagradu. Uz tu nagradu, knjižnica je dobila nekoliko priznanja te primjerak Knjige velikih filozofskih suprotnosti.²⁰

- **Tko čita, (ne) skita!** – ovaj program se također održava u Mjesecu hrvatske knjige. U knjižnici se organizira druženje učenika i nekoliko generacija pjesnika, gosti čitaju svoja djela, savjetuju buduće pjesnike te na kraju večeri netko od učenika ima priliku pročitati svoje radove.²¹

- **Natjecanje u čitanju na glas** – knjižničarka povremeno organizira natjecanja u kojem se natječu učenici od 3. do 8. razreda u čitanju na glas. Pokretači natjecanja su Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva i Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak. Povjerenstvo koje ocjenjuje učenike uključuje knjižničarku, jednu učiteljicu, nastavnicu hrvatskog jezika te defektologinju. Cilj koji se želi postići ovim natjecanjem je razvoj čitalačkih navika, poticanje čitanja na glas i popularizacija knjige.²²

- **Književni susret na Banju** – povremeni susret s dječjim autorima na gradskoj plaži. U ljetnim mjesecima djeca s knjižničarkom i nekim od dječjih autora odlaze na šibensku gradsku plažu Banj gdje slušaju priče. U pričanju priča autori često koriste različite rekvizite koji djeci pomažu da bolje shvate priču.²³

- **Putuj i piši** – u ovaj projekt su uključeni učenici osmih razreda. Sastaju se u knjižnici jednom tjedno, uče kako kvalitetno i povoljno putovati, kako napisati svoj putopis te uče o modernim putopiscima. Imali su čast ugostiti svjetske putnike – Gorana Subašića i Igora Sedera, koji su ih upoznali sa svojim pustolovinama i naučili ih što je „couchsurfing“. Posjetili su i Croatian Travel Festival na kojem su se družili s piscima o kojima su učili.²⁴

- **All we need is love** – 14. veljače u knjižnici se svečano obilježava Valentinovo. Knjižnica bude ukrašena svijećnjacima, ljubavnim porukama i srcima. Učenici viših razreda čitaju svoju

²⁰OŠ Jurja Dalmatinca. Odbjegla glava u knjižnici. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli/aktivnosti/odbjegla-glava-u-knjiznici.html>(2017-09-22)

²¹OŠ Jurja Dalmatinca. Tko čita, (ne) skita. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli/aktivnosti/tko-ita-neskita.html> (2017-09-22)

²²OŠ Jurja Dalmatinca. Natjecanje u čitanju na glas. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli/aktivnosti/natjecanje-u-itanju-naglas.html>(2017-09-22)

²³OŠ Jurja Dalmatinca. Književni susret na Banju. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli/aktivnosti/knjievni-susret-na-banju.html>(2017-09-22)

²⁴OŠ Jurja Dalmatinca. Putuj i piši. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli/aktivnosti/projekt-putuj-i-pii.html>(2017-09-22)

ljubavnu poeziju, a ostali učenici ih prate glazbom na instrumentima, čime dokazuju da se ljubav i glazba uvijek vjerno prate i isprepliću. Čita se i ljubavna poezija poznatih autora (Dobriša Cesarić, Enes Kišević, Aljoša Vuković i John Lennon).²⁵

- **Klub malih knjižničara** - izvannastavna je aktivnost koja se redovno provodi u školskoj knjižnici. Učenici se nalaze u knjižnici te se druže kroz igru i zabavu, ali i učenje poslova knjižničara, obilježavaju se važni datumi, organiziraju razni događaji i sl. Svako druženje je kreativna radionica likovnog, pedagoškog ili literarnog tipa te radionice polaze od nekog književnog teksta.²⁶

- **Klub čitatelja „Knjiga i kakao“** - stalni klub čitatelja osnovan je 2013. godine, a članovi su učenici od 4. do 6. razreda. Klub uključuje druženje jednom mjesečno uz topli kakao i raspravljanje o zadanoj knjizi. Radionica se završava kreativnim radom vezanim za knjigu.²⁷

Knjižnica surađuje i sa školama u inozemstvu. Tako je 2016. sudjelovala u projektu: 2016 Bookmark Exchange Project. Riječ je o izradi straničnika i razmjeni među školama. Bookmark Exchange Project je zabavan i jednostavan način dijeljenja užitaka čitanja i knjiga te stjecanje prijateljstava putem školskih knjižnica diljem svijeta.

Djeca su pod vodstvom knjižničarke izrađivala straničnike narančaste boje s dva niza crnih ukrasa po uzoru na dizajn šibenske kape te su ih slali u Irsku, otkud su dobili njihove straničnike koje su također djeca izrađivala zajedno sa svojom knjižničarkom.

Navedeni programi nam pokazuju da knjižnica aktivno sudjeluje u poticanju čitanja i stvaranju navike čitanja kod svojih učenika. Neki programi se održavaju povremeno, a neki stalno, ovisno o želji djece i mogućnosti koje im knjižničarka može pružati.

²⁵OŠ Jurja Dalmatinca. Valentinovo. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli/aktivnosti/valentinovo.html>(2017-09-22)

²⁶OŠ Jurja Dalmatinca. Knjižnica početna. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli.html>(2017-09-23)

²⁷ Isto.

6. Zaključak

U današnje vrijeme izrazito bitnu stavku u životu predstavljaju odgoj i obrazovanje te osposobljavanje učenika za cjeloživotno učenje, kao i stjecanje navike čitanja. Za djecu je čitanje važno zato što čitanjem razvijaju i proširuju vokabular, stvaraju vlastiti svijet mašte, uče kritički razmišljati, obraćaju pozornost na etička načela, korisno provode slobodno vrijeme i ono najbitnije – stječu novo znanje i nadograđuju ga na staro, što je svrha razvoja informacijske pismenosti, ali i cjeloživotnog učenja.

Možemo zaključiti da je bitno postići određena znanja, no djeca također moraju naučiti kako živjeti i ponašati se u društvu, emocionalno se razviti te steći dovoljnu dozu samopouzdanja. Na taj način će lakše ostvarivati uspjeh na ispitima, postići lakšu koncentraciju i bit će kreativni. Razni autori navode kako je najbolje održavati književne susrete na kojima se djecu može zainteresirati za literaturu, što ih može potaknuti na sudjelovanje u programima za poticanje čitanja u njihovoj knjižnici, a na taj način mogu zavoljeti čitanje.

Najjednostavnije je pronaći što se djeci sviđa i omogućiti im pristup tome, bilo to u njihovoj školskoj knjižnici, nekoj drugoj obrazovnoj ustanovi ili u vlastitoj kući. Postoje različite vrste literature što je izrazito važno iz razloga što su sva djeca različita i neće svi posegnuti za istom knjigom. Treba ih okružiti knjigama, čitati pred njima i zajedno s njima, iskazati zanimanje za nečim što je njima privlačno, kako nikad ne bi prestali čitati i istraživati granice svoje mašte. Školska knjižnica je mjesto koje im to omogućuje svojim uslugama, aktivnostima i programima.

Primjer dobre prakse knjižnice Osnovne škole Jurja Dalmatinca u Šibeniku pokazuje da je važno omogućiti učenicima druženje, ali i učenje u knjižnici. Programi koje školska knjižnica navedene škole provodi, dokaz su da se djecu može kroz zabavu potaknuti na učenje i naposljetku na naviku i ljubav prema čitanju.

7. Literatura:

1. Čudina-Obradović, Mira. Čitanje prije škole: Priručnik za roditelje i odgojitelje. Zagreb: Školska knjiga, 2002.
2. IFLA-ine smjernice za školske knjižnice. Hrvatsko knjižničarsko društvo. Zagreb, 2016.
3. Jurić, Ozana. Zašto je važno čitati djeci?, 2014. URL: http://vrtic.krizevci.hr/wp-content/uploads/2014/09/zasto_je_vazno_citati_djeci1.pdf (2017-09-21)
4. Kovačević, Dinka. Čitalačka pismenost: drugačije okružje – drugačiji zvukovi: Čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja. // XXIII. Proljetna škola školskih knjižničara / uredio Miroslav Mićanović. Agencija za odgoj i obrazovanje: Osijek, 2011.
5. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica – korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti; Altagama, 2004.
6. OŠ Jurja Dalmatinca Šibenik. URL: <http://www.os-jdalmatinca-si.skole.hr/o-skoli-juraj-dalmatinac-sibenik.html> (2017-09-23)
7. Standard za školske knjižnice. Narodne novine 34(2000). URL: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (2017-09-21)
8. Stričević, Ivanka. Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. // Čitanje – obaveza ili užitak / uredila Ranka Javor, Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2009. Str. 41-49.
9. Stričević, Ivanka. Čitajmo im od najranije dobi. URL: www.citajmi.info (2017-09-21).
10. Stričević, Ivanka. Dječje i školske knjižnice: od suradnje do partnerstva, 2010. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hr/skupovi/skup/165/sazetak/51/> (2017-09-26).
11. Strutinski, Igor. Što nam „knjiga“ znači ili zašto je čitanje dobro?, 2015. URL: <http://citajme.com/sto-nam-knjiga-znaci-ili-zasto-je-citanje-dobro/> (2017-09-21).
12. UNESCO-v Manifest za školske knjižnice. URL: <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf> (2017-09-21)

Reading programs in the school library

Summary:

Reading is the process by which we acquire certain knowledge and information. We can read for the purpose of learning, but also for pleasure, relaxation. It would be good for everybody to start reading from the earliest age because reading to children helps develop their speech skills, literacy, enriches their vocabulary and reflects on emotional development, in other words affects their overall development. Institutions responsible for promoting reading include, among other, libraries. Through their programs and various activities they seek to bring everyone closer to reading and point to the importance of the same in everyday life. This paper deals with reading programs that are held in the school library. It will be important to them, how they influence school children, their values and habits, and how school librarians collaborate with all the participants in the educational process. As an example of good practice, work of the school library of the Primary School of Juraj Dalmatinac in Šibenik is presented because the mentioned school library carries out a multitude of activities that encourage children to be interested in reading and practice it in their free time.

KEY WORDS: reading, school library, reading promotion programs